

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH VA XALQARO REZOLYUTSIYALAR

*Andijon davlat pedagogika instituti “Ijtimoiy fanlar”
kafedrasida o‘qituvchisi - Jabborova Sayyora*

*Andijon davlat pedagogika instituti Ijtimoiy-gumanitar fanlar va
san’at fakulteti Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi
yo‘nalishi 4-bosqich 402-guruh talabalari
Yusupjonova Zaynab, Hajiyeva Zulxumor*

Annotatsiya: Ushbu maqolada korrupsiya va korrupsiyaga qarshi kurashish va korrupsiyaviy jinoyatlar hamda ularga tegishli javobgarliklar yoritib berilgan. Bundan tashqari korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi qonunlar, xalqaro rezolyutsiya, qonunlar haqida ham ma’lumot keltirilgan.

Kalit so‘zlar: korrupsiya, korrupsion jinoyatlar, qonun, xalqaro rezolyutsiya, qonun.

БОРЬБА С КОРРУПЦИЕЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЕ РЕЗОЛЮЦИИ

Аннотация: В данной статье рассматриваются коррупция и антикоррупционные преступления, а также коррупционные преступления и связанные с ними обязанности. Кроме того, также представлена информация об антикоррупционном законодательстве, международных резолюциях и законах.

Ключевые слова: коррупция, коррупционные преступления, право, международная резолюция, право.

FIGHT AGAINST CORRUPTION AND INTERNATIONAL RESOLUTIONS

Annotation: This article covers corruption and the fight against corruption and corruption crimes and their related responsibilities. In addition, information is provided about laws on combating corruption, international resolutions, laws.

Keywords: corruption, corruption crimes, law, international resolutions, law.

Kirish

Korrupsiya, davlat va jamiyat rivojlanishiga to‘sqinlik qiluvchi muhim muammo bo‘lib, u iqtisodiy resurslarning notog‘ri taqsimlanishi, ishonchning yo‘qolishi va ijtimoiy adolatsizlikka olib keladi. Korrupsiyaga qarshi kurashish,

global miqyosda hamkorlikni talab etadi. Shu sababli, xalqaro tashkilotlar tomonidan qabul qilingan rezolyutsiyalar, korrupsiyaga qarshi kurashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Ushbu maqolada, xalqaro rezolyutsiyalarning korrupsiyaga qarshi kurashdagi ahamiyati, ularning maqsadlari va amaldagi natijalari tahlil qilinadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek “Korrupsiyani oldini olmasak, haqiqiy ishbilarmonlik va investisiya muhitini yaratib bo‘lmaydi, umuman, jamiyatning birorta tarmog‘i rivojlanmaydi”.¹ Darhaqiqat prezidentimiz to‘g‘ri ta’kidlaganlar. Korrupsiya bor joyda o‘lish bo‘lmaydi. Korrupsiya lotincha “aynish”, “poraga sotilish” degan ma’nalarni anglatadi. Mansabdor shaxsning o‘z mansab huquqidan foydalangan holda, shaxsiy boyish maqsadlarida bevosita suiiste‘mol qilishidan iborat amaliyot hisoblanadi. Korrupsiyaga qarshi kurashish- barcha davlatlar, tashkilotlar, jamiyatlar uchun juda muhim vazifa hisoblanadi. Korrupsiya- bu davlat resruslaridan hsaxsiy manfaatlar uchun foydalanish, jamiyatda adolat va tenglikni buzadigan, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishni to‘xtatib qo‘yadigan salbiy hodisa hisoblanadi. Korrupsiyani oldini olish va unga qarshi kurashish uchun qonunchilikni takomillashtirish ya’ni korrupsiyaga oid samarali qonunlar va me‘yoriy hujjatlar yaratish, bu qonunlarning to‘liq bajarilishini ta‘minlash va bundan tashqari davlat organlarining shaffofligi, davlat idoralarining faoliyatini ochiq, shaffof qilish, davlat xizmatlari faoliyatini monitoring qilish ham juda katta o‘rin tutdi. Korrupsiyaga qarshi kurashishda jamiyatdagi a‘zolarining korrupsiyani aniqlashga uni oldini olishga jalb qilish, targ‘ibot ishlarini olib borish hamda raqamli iqtisodiyoni kuchaytirish muhim hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili

Korrupsiyaga qarshi xalqaro rezolyutsiyalar, asosan, BMT va Yevropa Ittifoqi tomonidan qabul qilingan hujjatlar asosida shakllanadi. BMTning 2003 yilda qabul qilingan “Korrupsiyaga qarshi konvensiya”si (UNCAC) global miqyosda korrupsiyaga qarshi kurashish uchun muhim hujjat hisoblanadi. Ushbu konvensiya, davlatlarga korrupsiyaga qarshi qonunlarni kuchaytirish, shaffoflikni oshirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar beradi. Korrupsiyani amalga oshirgan shaxslarga nisbatan qattiq javobgarlikni belgilash lozim. Korrupsiyani oldini olishda xalqaro hamkorlikni yo‘lga qo‘yish ya’ni xalqaro qarorlarni qabul

¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 25-yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi.

<https://uza.uz/oz/politics/zbekistonrespublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliy-25-01-2020>

qilishning o`rni beqiyosdir. Korrupsiya XVIII asr dan boshlab jamiyat davlat boshqaruviga ta`sir ko`rsatib kelmoqda. Bu usha davrda qabul qilingan bir qator qonun hujjatlarida o`z aksini topgan. Bunga misol qilib 1787-yildagi qabul qilingan AQSH Konstitutsiyasidagi pora olish AQSH prezidentini impechmentga tortish mumkun bo`lgan ikki jinoyat biri sifatida ko`rsatib o`tilgan. Siyosiy partiyalarning vujudga kelishi XIX-XX asrlarda rivojlangan davlatlarda korrupsiyaning dunyoning boshqa mamlakatlariga nisbatan ancha kamaydi. Davlatimizda olib borilayotgan korrupsiyaga qarshi kurashish islohotlari mamlakatimizdagi korrupsion rivojlanishi ancha pasaydi. Jumladan, BMT ning 2008-yil 7-iyuldagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish konvensiyasi”ga, 2010-yil may oyidagi Iqtisodiy rivojlanishtashkilotlari doirasidagi korrupsiyaga qarshi kurashishning Istanbul rejasi qo`shilganini aytish mumkun. Shuningdek O`zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 2011-yil 16-iyundagi “Jinoiy daromadlarni legallashtirishga va terrorizimni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo`yicha Yevroosiyo guruhi to`g`risida” bitim 2011-yil 13-dekabrda ratifikatsiya qilingan. O`zbekistonda 2017-yil 4-yanavrdan “Korrupsiyaga qarshi kurashish to`g`risida”gi qonun kuchga kirdi.² Bu esa korrupsiya holatlarini juda katta bartaraf etdi. Hozirgi kunda jahon miqyosida ham korrupsiya illatlariga qarshi kurash bo`lmoqda. Misol uchun Singapur mamlakati yetakchisi Li Kuan Yuning korrupsiya ustidan g`alaba qozonishni istagan inson sifatida ko`rish mumkun. Korrupsion harakatlarga yo`l qo`ygan o`z qarindosh va yaqin do`stlarini ham qamashga tayyor bo`lish kerakligi haqidagi mashhur iborasi, mamlakatda korrupsiyaga qarshi kurashish ayovsiz bo`lganligidan dalolat beradi. Agar Singapurda korrupsiya harakatini amalga oshirgan shaxs bir muddatga qamalsa, Xitoyda esa bir umrga qamalgan yoki butun umr qamoq jazosi bilan jazolangan. Bu jazolar ichida o`lim jazosi ham mavjud. Ma`lumotlarga qaraganda 2003-yilda korrupsiyani amalga oshirgan 10 mingga yaqin shaxslar otuvga hukm qilingan. 120 nafarga yaqin shaxslar esa qamalgan. Yevropa Ittifoqi ham korrupsiyaga qarshi kurashda faol ishtirok etadi. Yevropa Ittifoqining “Korrupsiyaga qarshi kurash bo`yicha strategiyasi” (2014) davlatlar o`rtasida hamkorlikni mustahkamlash va korrupsion faoliyatni oldini olishga qaratilgan. Shuningdek, xalqaro tashkilotlar tomonidan qabul qilingan boshqa rezolyutsiyalar, masalan, OECDning “Korrupsiyaga qarshi kurashish bo`yicha tavsiyalari” ham muhim ahamiyatga ega.

² 2017—2021-yillarda O`zbekistonni yanada rivojlantirish bo`yicha Harakatlar strategiyasi. Toshkent. 2017-yil, 82-bet.

Natijalar

Xalqaro rezolyutsiyalarning korrupsiyaga qarshi kurashdagi ahamiyati quyidagi jihatlarda namoyon bo'ladi:

1. Huquqiy asos yaratish: Xalqaro rezolyutsiyalar, davlatlarga korrupsiyaga qarshi qonunlarni ishlab chiqish va amalga oshirishda huquqiy asos yaratadi.

2. Shaffoflikni oshirish: Korrupsiyaga qarshi kurashda shaffoflikni ta'minlash uchun xalqaro standartlarni belgilaydi.

3. Xalqaro hamkorlik: Davlatlar o'rtasida korrupsiyaga qarshi kurashda hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi.

4. Nazorat va baholash: Korrupsiyaga qarshi kurashda davlatlarning faoliyatini nazorat qilish va baholash mexanizmlarini taqdim etadi.

Korrupsiyaga qarshi kurashda bir qator xalqaro rezolyutsiyalar va konvensiyalar mavjud. Ularning ba'zilari quyidagilar:

1. BMT Korrupsiyaga Qarshi Konvensiyasi (UNCAC) - 2003 yilda qabul qilingan ushbu konvensiya, davlatlarga korrupsiyaga qarshi kurashish uchun zaruriy choralarni ko'rish, shaffoflikni oshirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar beradi. Bu konvensiya korrupsiyaga qarshi kurashda global standartlarni belgilaydi.

2. OECDning Korrupsiyaga Qarshi Kurashish Bo'yicha Tavsiyalari - 1997 yilda qabul qilingan ushbu tavsiyalar, davlatlarga korrupsion faoliyatga qarshi kurashish uchun zaruriy choralarni ko'rish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish bo'yicha yo'l-yo'riq beradi.

3. Yevropa Ittifoqining Korrupsiyaga Qarshi Strategiyasi - Yevropa Ittifoqi tomonidan ishlab chiqilgan strategiya, korrupsiyaga qarshi kurashda davlatlar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash va korrupsion faoliyatni oldini olishga qaratilgan.

4. BMTning Korrupsiyaga Qarshi Kurash Bo'yicha Harakatlar Dasturi - Ushbu dastur, davlatlarga korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha amaliy tavsiyalar va yordam beradi.

5. Yevropa Korrupsiyaga Qarshi Konvensiyasi (1999) - Ushbu konvensiya, Yevropa davlatlari o'rtasida korrupsiyaga qarshi kurashda hamkorlikni kuchaytirish va qonunlarni birlashtirishga qaratilgan.

6. G20 Korrupsiyaga Qarshi Harakatlar Dasturi - G20 sammitlarida qabul qilingan hujjatlar, global iqtisodiyotda korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish bo'yicha tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Ushbu rezolyutsiyalar va konvensiyalar, korrupsiyaga qarshi kurashda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, qonuniy asoslarni mustahkamlash va shaffoflikni oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Korrupsiyaga qarshi kurashishda xalqaro rezolyutsiyalar muhim rol o'ynaydi. Ular, davlatlarga huquqiy asos yaratish, shaffoflikni oshirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda yordam beradi. Korrupsiyaga qarshi kurashda muvaffaqiyatga erishish uchun xalqaro hamjamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlari zarurdir. Faqat shunday hollardagina, korrupsiyaga qarshi kurashda samarali natijalarga erishish mumkin.

Xulosa qilib aytganda korrupsiyaga qarshi kurashish ma'lum davlat mansabdorlarining yoki davlat organlarining vazifasi emas balki, jamiyat aholising barcha qatlami uchun muqaddas burch hisoblanadi desak adashmagan bo'lamiz. Barchamiz birdek harakat qilsak ko'zlangan maqsadga erishamiz. Korrupsiya jamiyatni o'ldiradigan, lekin o'zi yashab qoladigan virusga o'xshaydi. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov o'zining "O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari" asarida korrupsiya va poraxo'rlik haqida to'xtalib, "Jinoyatchilik va korrupsiyaning avj olishi davlatning konstitutsiyaviy asoslarini yemiradi, fuqarolarning huquq va erkinliklari jiddiy tarzda buzilishiga olib keladi. Qonunlar va farmonlarni qabul qilishdan maqsad ularni chetlab o'tishdir"³ deb ta'kidlab o'tgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1 O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 25-yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi. <https://uza.uz/oz/politics/zbekistonrespublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliy-25-01-2020>
- 2 2017-2021-yillarda O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi. Toshkent, 2017-yil, 82-bet
- 3 I.A.Karimov. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – T.: O'zbekiston. 1997-yil.
4. United Nations. (2003). "United Nations Convention against Corruption". New York: United Nations.

³ I.A.Karimov. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqaror shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – T.: O'zbekiston. 1997-yil.

5. European Commission. (2014). "EU Anti-Corruption Report". Brussels: European Union.
6. OECD. (2016). "Recommendation of the Council on Anti-Corruption". Paris: OECD Publishing.
7. Transparency International. (2020). "Global Corruption Report". Berlin: Transparency International.